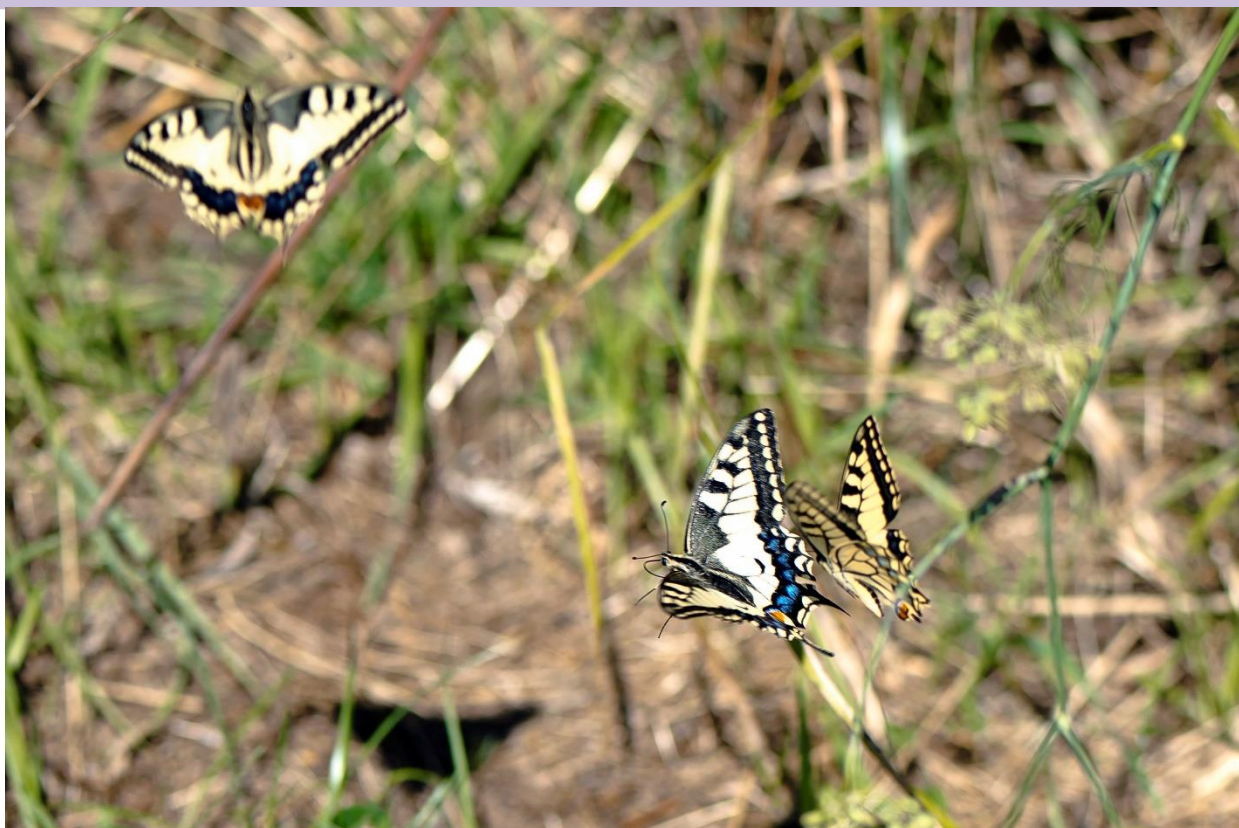

Jaarverslag Vlinders en Libellen

Inhoud

TERUGBLIK.....	4
Werkgroepactiviteiten	6
Waarnemers.....	7
Weersomstandigheden	7
DAGVLINDERS.....	8
Statistische gegevens en fenologie	9
Soortbespreking	10
MACRONACHTVLINDERS.....	17
Bijzondere waarnemingen	17
LIBELLEN	18
Statistische gegevens en fenologie	19
Soortbespreking	20
TERREINEN met HWL-beheer	26
De Staart.....	26
Oudendijk - Hoekse weg.....	27
Idylle	27
Kleine terreinen	28

TERUGBLIK

In 2018 was het extreem warm, extreem zonnig en zeer droog. Dankzij het warme voorjaar vlogen de vlinders in de zomer 2-3 weken eerder dan normaal, de vlinderpiek lag tussen half juni en begin juli. Daarna gingen de vlinderaantallen snel omlaag, door het zonnige weer hadden veel vlinders hun maximum aantal vlieguren sneller bereikt. Tijdens de Landelijke Tuinvlindertelling in augustus werden er dan ook aanzienlijk minder vlinders gezien dan in andere jaren.

Er waren enkele bijzondere waarnemingen. Ronduit sensationeel was de ontdekking van 3 Groot dikkopjes op de Spuidijk bij Oud-Beijerland, deze Rode lijst-soort (met de status 'gevoelig') verdween 25 jaar geleden van ons eiland. Hopelijk lukt het de vlinder om hier weer een populatie op te bouwen, beide seksen waren in elk geval aanwezig.

Groot dikkopje – vrouw (foto: RvdB)

Groot dikkopje – man (foto: RvdB)

De Koninginnenpage werd overal gezien, het was een topjaar met 122 vlinders. Ook werd een nieuwe generatie voortgebracht en enkele geluksvogels hebben de prachtige rupsen kunnen bewonderen. Dankzij de aanhoudende oostenwind kwam de Gele luzernevlinder naar de Hoeksche Waard, deze trekvlinder uit Midden-Europa bereikt zelden de Nederlandse kustprovincies. En er werden enkele Eikenpages gezien, normaal brengen ze hun hele leven hoog in de boom door (buiten ons zicht) maar nu was het zo droog dat ze voor vocht en suikers naar beneden moesten komen.

Door de aanhoudende droogte begonnen veel plantensoorten al vroeg te verdorren en dat was slecht nieuws voor de rupsen die deze planten als voedsel hebben. Het is daarom mogelijk dat de mooie zomer van 2018 gaat leiden tot een slecht vlinderjaar in 2019. Maar misschien valt de schade mee, onze werkgroep gaat de ontwikkelingen volgen.

Zoals gezegd was het een topjaar voor de Koninginnenpage, de nieuwe natuur in de Leenheerengorzenpolder had daar een belangrijk aandeel in. Gert Huijzers volgt er vanaf het begin de natuurontwikkeling op de voet en schreef speciaal voor ons jaarverslag de volgende bijdrage:

Koninginnenpages, mooi en kwetsbaar

Degenen die mij kennen weten dat ik me al tientallen jaren met vogels bezighoud, maar de laatste jaren in toenemende mate belangstelling heb gekregen voor vlinders, libellen en intussen ook nog bijen. Dit heeft vooral te maken met de interessante natuurontwikkelingsprojecten, zoals de Leenheerenbuitengorzen en Leenheerengorzenpolder bij Goudswaard. De laatste is in 2017 van landbouwpolder naar een getijdegebied getransformeerd, vooral bedoeld voor doortrekkende steltlopers en watervogels. De aanpassingen van het gebied en het aangepaste beheer van de omringende dijken zorgen voor een prachtige ontwikkeling en soorttoename, niet alleen bij de vogels maar ook bij de insecten.

Bij de aanpassing van de Leenheerengorzenpolder is in goed overleg, vanwege de "interne grondbalans" (men had grond over), een aarden wal tegen het bestaande dijkje aangelegd, over een lengte van ruim 400 meter. Laat de gebruikte grond nou precies tal van planten en zaden bevatten uit wat eerst al jaren een aangrenzende brede bloemrijke akkerrand was. Mijn plantenkennis is zeer

miniem, maar op zicht en uit opmerkingen van anderen is de constatering dat die bijzonder divers is. In 2018 is er één plant die er letterlijk en figuurlijk met kop en schouders bovenuit steekt, venkel. Vooral in de bloeiperiode ruik je 'm al van ver.

De koninginnenpages moeten die ook hebben geroken. Zeker in een zomer als dit jaar, waar qua warmte en droogte bijna geen eind aan kwam. Op 3 juli 2018 werd door Anne van Steensel een eerste exemplaar gezien. Een waarneming die de dag erna onmiddellijk mijn aandacht trok en mij direct ertoe aan zette om die middag vrij te nemen. Mede op grond van de foto's bleek als snel dat we met meer exemplaren te maken hadden. De vlinders vlogen druk achter elkaar aan. Warmte, venkel en koninginnenpages, een ideale combinatie voor voortplanting. En ja hoor, op 27 juli een telefoontje van vogelaar Martin Prins dat zijn zoon een rups had gevonden. Al snel vond ik negen rupsen die dag. De rupsen zaten redelijk verspreid, meestal op wat "solitaire" venkelplanten en dan dikwijls op de uiteinden. Soms zelfs boven het pad hangend. Spannend, wanneer zou de nieuwe generatie tevoorschijn komen? Ja hoor, 17 augustus zag ik minimaal 6 vlinders, maar het werkelijke aantal moet die dag en de dagen erna zeker op meer dan 10 hebben gelegen. De vlinders vlogen volop rond en kwam je ook regelmatig in de nabije omgeving tegen. Diverse exemplaren overnachtten in een grasveldje bij de entree van het gebied. Een aanwezigheid die zelfs fotografen tot van buiten de Hoeksche Waard aantrok. Helaas werden daarbij ethische regels aan de laars gelapt en werden grasstengels met rustende vlinders afgeknipt omwille van een optimale compositie. Zelfs kregen de vlinders een natte pyjama mee voor de nacht, omdat ze ook nog met waterspray werden bespoten om dauw te simuleren. Reden genoeg om vervolgens iedere waarnemer te vragen hun waarneming op embargo te zetten, waar gelukkig goed gehoor aan is gegeven.

Dit ter bescherming van de soort en de locatie, want de kans was groot dat er opnieuw eitjes zouden worden afgezet. Naar gezocht, niet gevonden, maar op 15 september 2 rupsen. Deze keer vooraan in het gebied. De dagen erna regelmatige waarnemingen met enkele exemplaren met op 25 september zelfs 7, aangedragen door aanwezige vogelaars die net zo enthousiast werden. In totaliteit had ik er die dag minimaal 11. De week erop ging ik met vakantie, maar zou er mogelijk ook gemaaid worden, dus reden genoeg om het groepje van 7 rupsen te evacueren naar een plek die niet gemaaid zou gaan worden. Met de beheerder van het gebied had ik namelijk op basis van maaiaadviezen uit een nieuwsbrief van de Vlinderstichting afspraken gemaakt om in zones te maaien, 50 meter wel en niet, althans aan de zijde van het wandelpad. Aan de binnenzijde en aanberming bij de andere dijk is er niets gemaaid, een plek waar ook rupsen zaten. Op dit moment is nog niet duidelijk wie het beheer voor de Leenheerengorzenpolder in 2019 gaat doen, maar ik houd daarover met de verschillende partijen contact om een gericht beheer te continueren, niet uitsluitend voor de koninginnenpages, maar voor alle insecten.

Spannend of het in het aanstaande voorjaar tot een ontpopping komt en we weer koninginnenpages zullen zien.

Tekst: Gert Huijzers

Rups Koninginnenpage (foto: Gert Huijzers)

Koninginnenpage (foto: Gert Huijzers)

Werkgroepactiviteiten

Er waren 3 gezamenlijke excursies naar terreinen binnen en buiten de Hoeksche Waard.

Dagexcursie	Terrein	Bijzonderheden op de excursie
5 mei	Mijl- en Nieuwlandse Bos	Landkaartje, Glassnijder
9 juni	Leersumse Veld	Gevlekte witsnuitlibel, Venwitsnuitlibel, Gewone pantserjuffer, Heideblauwtje
4 augustus	Landgoed Stoutenburg	Bandheidelibel

Er waren 7 gezamenlijke nachtvangsten (op het laken) in de Hoeksche Waard.

Nachtvangst	Terrein	Vangst	Bijzonderheden
20 april	Klein Profijt	1 micro, 5 macro	Tweestreepvoorjaarsuil
18 mei	Borrekeen, Zuid-Beijerland	1 micro, 17 macro	melanistische vorm van de Meriansborstel
15 juni	Het Groene Veld, 's-Gravendeel	25 micro, 53 macro	Witvlekbosrankspanner (2 ex), Populierenpijlstaart en Ligusterpijlstaart
13 juli	Heemtuin, Piershil	12 micro, 11 macro	geen
10 augustus	Klein Profijt, publieksexcursie	20 macro	Rood weeskind (5 ex)
7 september	Trekdambo, 's-Gravendeel	7 micro, 13 macro	geen
12 oktober	Klein Profijt	5 micro, 7 macro	5 hoornaars als bijvangst

Tweestreepvoorjaarsuil
(foto: MZ)

Meriansborstel – melanistische vorm
(foto: MZ)

Populierenpijlstaart
(foto: KvdB)

Ligusterpijlstaart
(foto: KvdB)

Tijdens de publieksexcursie 'Nachtvinders kijken' op 10 augustus waaide het hard en er viel geregeld regen. Ondanks de slechte weersomstandigheden waren er toch 4 bezoekers. Er werd uitsluitend gevangen op smeer.

De minicursus 'Dagvlinders voor beginners' werd noodgedwongen afgelast. Het excursie-onderdeel viel samen met een hittegolf en het vlinderaanbod was erg mager (veel soorten hadden een kortere vliegtijd vanwege de langdurige warme periode). Ook de publieksexcursie werd afgelast (deze viel samen met het excursie-onderdeel).

Voor Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer werden monitoringroutes gelopen in de terreinen Tiengemetten, Tiendgorzen, Esscheplaat, APL-polder, Oudeland van Strijen en de Drom (door HB, KvdB, RvdB, WK, MZ). De resultaten zijn in afzonderlijke rapportages vastgelegd, deze zijn beschikbaar in de bibliotheek van Klein Profijt. Op de Esscheplaat werd een soortgerichte monitoringroute gelopen voor het landelijke meetnet Libellen (Glassnijderroute door KvdB).

Onderzoek door Universiteit van Amsterdam

In 2018 liep het 2^e jaar van het UvA-onderzoek naar de bijdrage van ingezaaide akkerranden op een verduurzaming van de landbouw (en dan met name de rol van insecten daarbij). Onze werkgroep leverde een bijdrage aan

het veldwerk, in de zomermaanden inventariseerden RvdB, YtT, BW en MZ een aantal akkerranden op bijen, zweefvliegen, gaasvliegen, wantsen, lieveheersbeestjes, soldaatjes, sluipwespen en vlinders. Ter voorbereiding organiseerde Paul van Rijn (UvA) een opfrisbijeenkomst.

In het winterseizoen waren er 3 werkgroepavonden in Klein Profijt met als doel kennisverdieping en uitwisseling van ervaringen.

Waarnemers

Waarnemers van de Vlinders en Libellen (eventueel vermelding van waarnemerscode)

Werkgroepleden:

Kees van den Berg (KvdB), Marianne Bianchi (MBi), Rita van den Bos (RvdB), Henk Bunjes (HB), Wilma Kapoen (WK), Marjan Reitsema (MR), Ton Schilperoord (TS), Yolanda ten Thije (YtT), Bob Wiggers (BW) en Marion Zondervan (MZ).

Onderstaand een zo volledig mogelijke lijst van personen waarvan in 2018 waarnemingen (mondeling en/of schriftelijk, mogelijk via overname uit Waarneming.nl), werden verkregen en gebruikt in dit rapport. Waar van toepassing is hier ook een waarnemerscode toegevoegd. Alle waarnemers hartelijk dank!

Truus van Belle (TvB), Han Benard (HBe), Martin Benard (MBe), Joop v.d. Berg (JoopvdB), Karin v.d. Berg, Peter Boelaars (PB), Wil Bouwmeester, Elza van Dorsser, Kuun van Essen, Frank van Gessele (FvG), Merijn van den Hoogenhoff, Dick van Houwelingen (DvH), Gert Huijzers (GH), Menno Korbijn (MK), Len Korevaar (LK), Kees van Leenen (KvL), Guido Lafeber, Arie v.d. Linden (AvdL), Esther Linnartz (EL), Cees Mesker (CM), Martin Mollet, Ben Sonneveld, Marcel Stougie, Wilson Westdijk (WW) en via Waarneming.nl: Bart-Jan Baaijens (BJB), Nicole Gardenier (NG), Joost Kievit, Els Marijs, Theo Muusse, Carla Noordman, Gerard Ouweneel, Arie den Tuinder, Janus Verkerk (JV), Hans Westerlaken (HW).

Weersomstandigheden

Het weer in 2018: Extreem warm, extreem zonnig en zeer droog

2018 was met een gemiddelde temperatuur van 11,3 °C het vijfde zeer warme jaar op rij.

Januari was zacht en februari kouder dan normaal.

De lente was als geheel zeer zacht, maar kende verschillende gezichten. Maart was gemiddeld koud, maar kende een afwisseling tussen koud en zacht weer. April was zeer zacht, maar ook zeer nat. De neerslag viel vaak in korte tijd, tijdens flinke buien. Mei was met een gemiddelde temperatuur van 16,4 °C de warmste meimaand sinds minimaal 300 jaar. In mei begon een langdurige periode van zomers weer die zou aanhouden tot en met september.

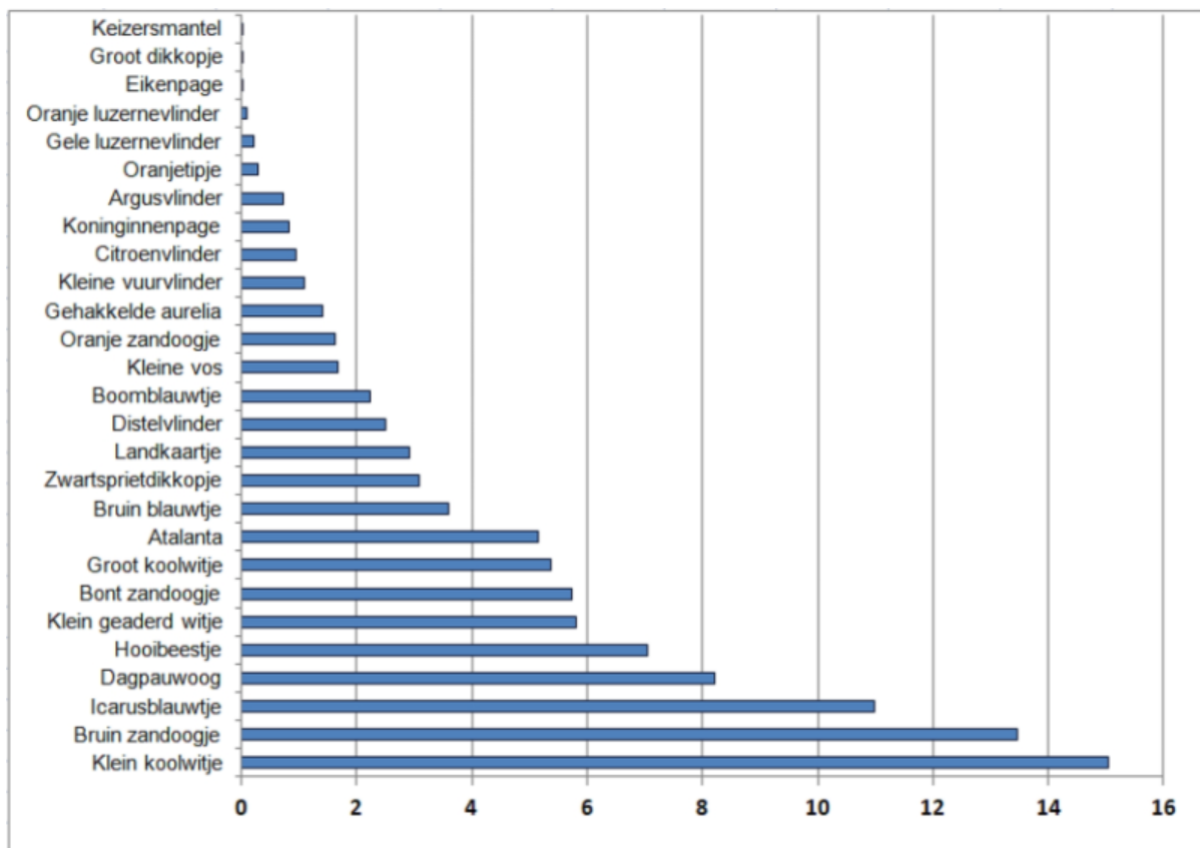
De zomer was met een gemiddelde van 18,9 °C de warmste zomer sinds 1901. Het was bovendien zeer zonnig en zeer droog. Er waren twee achtereenvolgende hittegolven van 15 t/m 27 juli en van 29 juli t/m 7 augustus. Het landelijk gemiddelde van 105 millimeter neerslag lag aanzienlijk lager dan het langjarig gemiddelde van 225 millimeter.

De herfst was zacht en zeer droog.

Bron: KNMI, Klimatologische Dienst

DAGVLINDERS

Procentuele verdeling van het totaal aantal waargenomen dagvlinders in 2018 (N = 14.756)

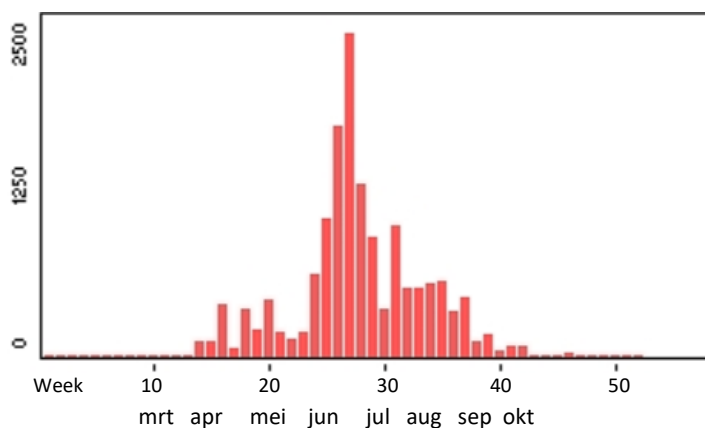

Er werden 27 soorten dagvlinders gezien in de Hoeksche Waard. Daarnaast werden er ook 2 exoten gemeld:

Geraniumblauwtje op 30/8 ('s-Gravendeel, waarneming.nl), 2 verse exemplaren. En er was sprake van voortplanting want op 20 september werden er enkele rupsjes gemeld in geranium, gevolgd door diverse verse vlinders. Als exoot zullen ze onze winter echter niet kunnen overleven.

Oranje passiebloemvlinder op 8/10 (Tiengemeten, YtH), 1 exemplaar. Waarschijnlijk was de vlinder ontsnapt uit een vlindertuin (bv. in Blijdorp)

Totaal aantal dagvlinders, per tijdvak

Het vliegtijdendiagram laat zien dat de vlinderpiek lag tussen half juni en begin juli, dat is 2-3 weken eerder dan normaal.

Statistische gegevens en fenologie

Soort	Aantal exemplaren 2018	Aantal exemplaren 2017	Aantal exemplaren 2016	Aantal exemplaren 2015	Windplaatsen 2018	km-hokken 2018	uur-hokken 2018	eerste waarn. 2018	waarnemers	laatste waarn. 2018	waarnemers	vroegste waarn. ooit HW
Zwartsprietdikkopje	455	1148	886	1142	80	32	14	20-jun	RvdBIEL	13-aug	GH	7-jun-2003
Groot dikkopje	3				2	1	1	31-mei	RvdB	13-jun	RvdB	31-mei-2018
Koninginnenpage	122			1	54	13	6	2-jul	AvdL	6-sep	KvdBIGH	28-apr-2007
Boswitje/Verborgen boswitje												7-jul-2016
Oranjetipje	43	39	9	12	30	16	10	18-apr	YtTICM	15-mei	TvB	28-mit-2012
Groot koolwitje	791	298	233	220	317	73	16	2-apr	MK	23-okt	PB	26-mit-2017
Klein koolwitje	2219	1192	1811	1995	518	101	18	7-apr	HB	31-okt	MK	3-mit-1991
Klein geaderd witje	855	1133	865	522	249	63	16	8-apr	TvB/w/w	17-okt	TvB	12-mit-1995
Oranje luzernevlinder	12	72	17	22	12	8	6	15-jul	MK	5-okt	Hw	23-apr-2014
Gele luzernevlinder	30				20	14	7	6-jul	w/w	17-sep	KvL	23-jun-1994
Citroenvlinder	140	130	51	25	119	55	17	14-mit	TvB	13-okt	HBelHW	2-feb-2002
Kleine vuurvlinder	161	165	37	37	107	44	13	7-mei	MK	14-nov	GH	15-apr-2007
Tijgerblauwitje				1								8-jun-2008
Eikenpage	4				4	2	2	1-jul	MK	12-jul	w/w/HW	1-jul-2018
Boornblauwitje	331	143	142	165	226	49	15	4-apr	YtT	3-okt	TvB	20-mit-2014
Bruin blauwitje	531	372	402	853	149	53	17	7-mei	RvdB	19-okt	GH	23-apr-2007
Icarusblauwitje	1619	2152	614	1463	238	75	17	12-mei	w/w	20-okt	MK	22-apr-2014
Keizersmantel	3				2	2	2	17-jul	Elis Maris	5-aug	Carla N.	17-jul-2018
Atalanta	760	1808	1038	1347	421	94	20	23-mit	DvH	17-nov	GH	13-feb-2001
Distelvlinder	369	344	361	481	220	86	17	21-apr	GHNG	4-nov	Carla N.	2-apr-2004
Dagpauwoog	1212	1382	1293	1783	382	89	17	11-mit	HB	7-nov	RvdB	3-feb-2017
Kleine vos	248	1107	1168	926	163	66	17	4-mit	Karin vdB.	3-okt	TvB	2-2-2002/2014
Gehakelde aurelia	206	233	75	154	158	47	12	4-apr	RvdB	16-okt	FvG	15-feb-2007
Landkaartje	429	267	76	71	176	51	14	18-apr	CM	14-sep	HB	8-apr-2017
Bont zandoogje	844	1374	815	516	357	72	16	14-apr	w/w	24-okt	GLO	2-mit-2014
Argusvlinder	108	142	128	268	67	25	8	8-mei	HB	30-sep	MK	2-apr-2001
Hooibeestje	1039	2622	765	1430	294	84	18	7-mei	HB	27-okt	MK	21-apr-2012
Oranje zandoogje	238	531	598	922	66	33	14	17-jun	w/w	8-aug	TvB	29-mei-2004
Bruin zandoogje	1985	2661	1697	2795	272	77	17	28-mei	MR	26-sep	HB	18-mei-2014
Aantal soorten	27	22	23	24								

De volgorde en (wetenschappelijke) naamgeving komt tot stand via het inventarisatie-programma ORDE 4.0 ¹.

¹ Programma ORDE, versie 4.0, 1999, auteurs Jeroen Fokker & Oscar Vorst, uitgave van de Nederlandse Entomologische Vereniging

Soortbespreking

Zwartsprietdikkopje (*Thymelicus lineola*)

Er werden 455 exemplaren geteld, aanzienlijk minder dan in het recordjaar 2017 (1148 exemplaren). Bij de telling op Tiengemeten werd dit jaar de piek van de vliegtijd (2-3 weken vroeger) gemist en daarom kunnen we niet spreken van een dramatische terugval. Het is eerder een terugkeer naar het gemiddelde niveau van de afgelopen 10 jaar.

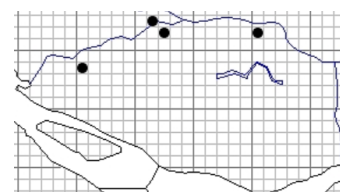
Groot dikkopje (*Ochlodes sylvanus*)

Rode Lijst: gevoelig

Een sensationele ontdekking van 3 exemplaren Groot dikkopje op de Spuidijk in Oud-Beijerland.

Een 1^e waarneming betrof 2 vrouwtjes (31/5, RvdB), gevolgd door een 2^e waarneming van 1 mannetje (13/6, RvdB).

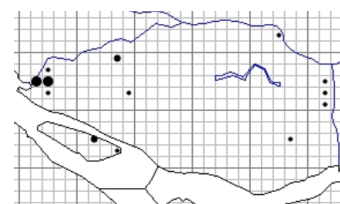
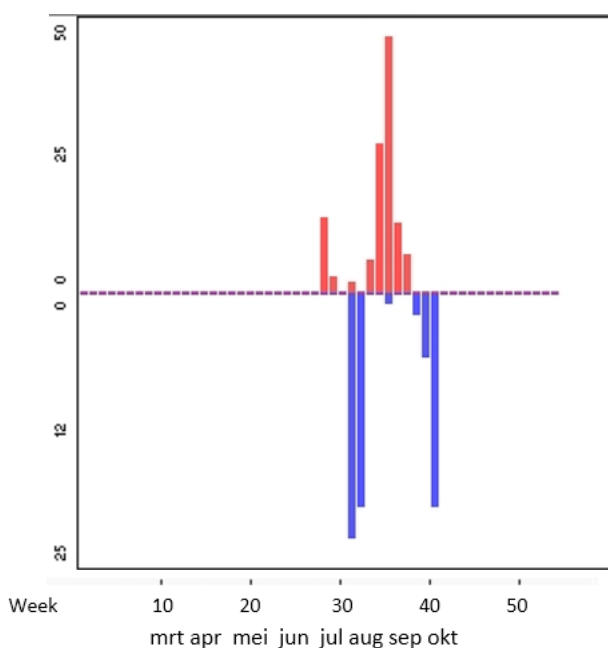
Het Groot dikkopje verdween zo'n 25 jaar geleden van ons eiland. Er zijn waarnemingen uit de periode 1991 t/m 1993, daarna werd in 2000 nog 1 exemplaar gezien. Alle waarnemingen waren langs de noordrand van de Hoeksche Waard (zie kaartje).

verspreidingskaartje 1991 - 2000

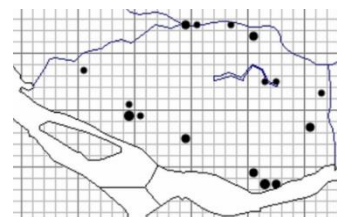
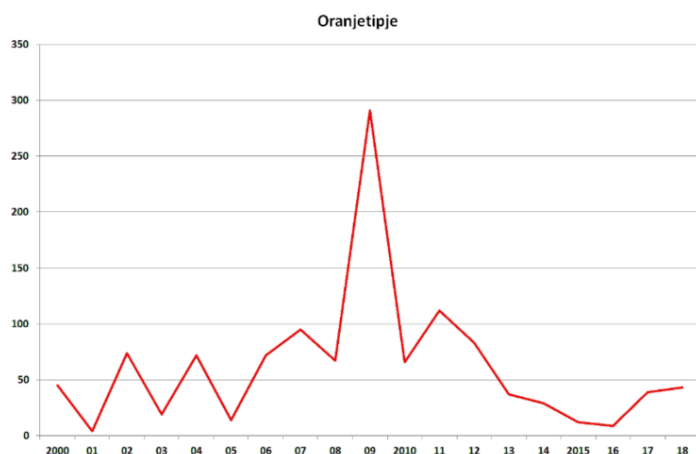
Koninginnenpage (*Papilio Machaon*)

Met 122 exemplaren was het een topjaar voor de Koninginnenpage. Dankzij de warme zomer zwierven veel vlinders naar het noorden uit en zijn ze ook bij ons terecht gekomen. De vlinders werden in de gehele Hoeksche Waard gezien, maar de hotspot bevond zich in de Leenheerengorzenpolder. Daar werden ook veel rupsen geteld (zo'n 70 stuks, op venkel) en werd een nieuwe generatie voortgebracht. Onderstaande grafiek laat dit zien, de rode staafjes geven het aantal **imago's** weer en de blauwe staafjes het aantal **rupsen**. Hopelijk lukt het de poppen om te overwinteren en komt er in 2019 een vervolg.

N=122

Oranjetipje (*Anthocharis cardamines*)

N=43

Het Oranjetipje laat een lichte stijging zien. Er waren ook waarnemingen in het Zuid-Beijerlandse Bos, van een concentratie langs de noord- en zuidrand is geen sprake meer.

Groot koolwitje (*Pieris brassicae*)

Het Groot koolwitje heeft optimaal geprofiteerd van de warme zomer, in de zachte herfst vloog er ook nog een 3^e generatie. Er werden in totaal 791 exemplaren geteld.

Klein koolwitje (*Pieris rapae*)

Met 2.219 exemplaren was het een prima jaar voor het Klein koolwitje. Het was dit jaar de meest waargenomen dagvlinder in de Hoeksche Waard.

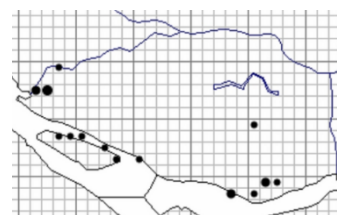
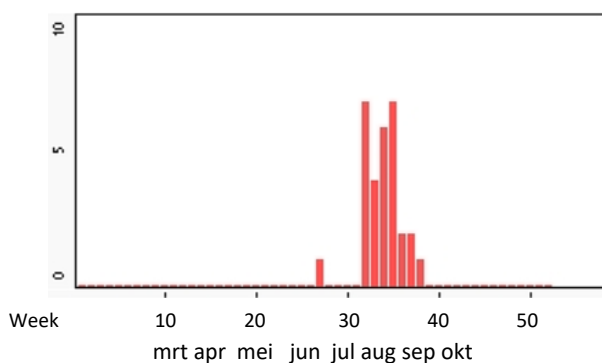
Klein geaderd witje (*Pieris napi*)

Met 855 exemplaren lag het aantal lag boven het langjarige gemiddelde.

Oranje luzernevlinder (*Colias croceus*)

Ondanks de warme zomer werden er dit jaar slechts 12 exemplaren waargenomen. Blijkbaar was er geen sterke zuidenwind om de trekvlinder naar de Hoeksche Waard te brengen.

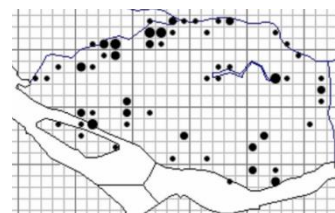
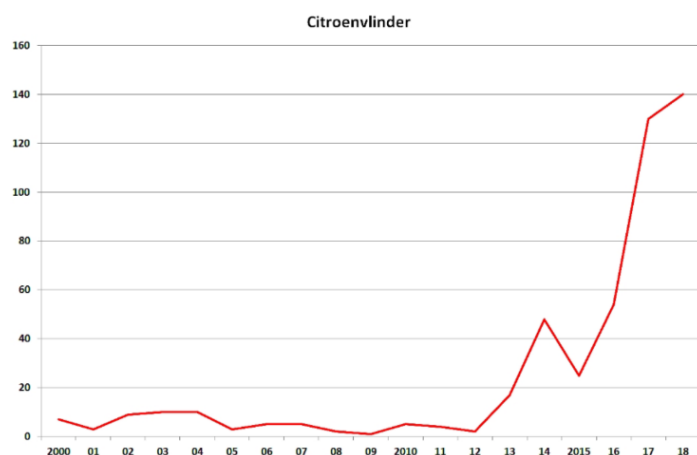
Gele luzernevlinder (*Colias hyale*)

N=30

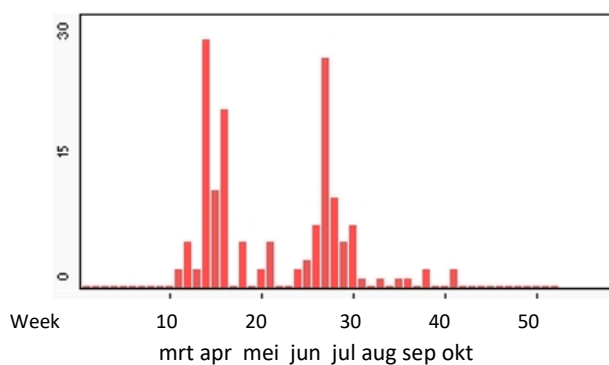
Deze trekvlinder uit Midden-Europa bereikt zelden de kustprovincies, de laatste waarneming in de Hoeksche Waard was in 2004. Ook bleven de schaarse bezoeken beperkt tot 1-5 exemplaren. Door de aanhoudende oostenwind wist de vlinder dit jaar de Hoeksche Waard weer te bereiken en er werden zelfs 30 exemplaren waargenomen. Een ongekend aantal waarmee 2018 een topjaar is. Op het verspreidingskaartje is zichtbaar dat de vlinders vooral het zuidwestelijk deel van het eiland bezochten, bij de trek wordt vaak de kustlijn gevolgd.

Citroenvlinder (*Gonepteryx rhamni*)

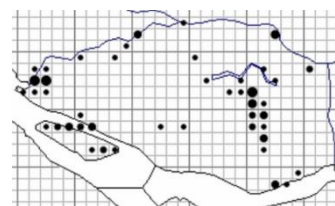
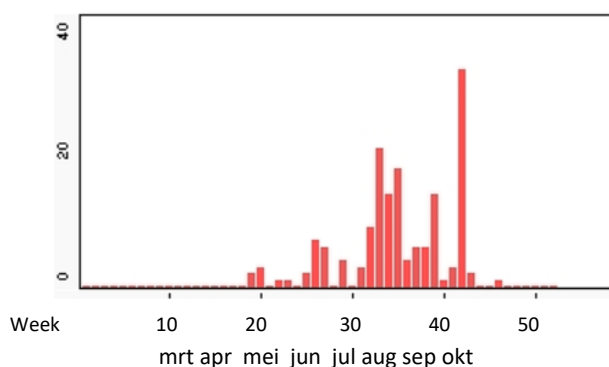
N=140

De Citroenvlinder noteert met 140 exemplaren het hoogste aantal sinds de start van onze werkgroep.

Het warme weer had duidelijk invloed op de 2^e generatie want deze vloog in juli (en niet in augustus zoals in normale jaren). Deze vlinders moeten dus een langere periode overbruggen tot aan de overwintering, volgend jaar weten we in hoeverre dat succesvol is geweest.

Kleine vuurvlinder (*Lycaena phlaeas*)

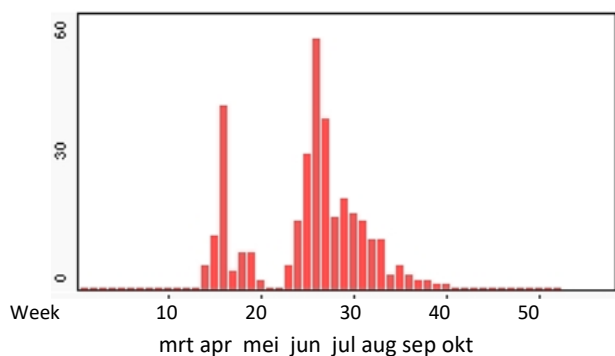
N=161

De Kleine vuurvlinder werd vooral gezien in de nattere graslanden. Dankzij een sterke 3^e generatie lag het aantal waarnemingen dicht bij het recordaantal van vorig jaar.

Eikenpage (*Favonius quercus*)

Er werden 4 exemplaren waargenomen op 2 locaties, in het Moricaanse bos (1/7, MK; 12/7 WW, HW) en in het Numansdorpse bos (4/7, HB). De laatste waarneming dateert uit 2010 (ijsbaan Nieuw-Beijerland). Ook landelijk wordt de vlinder weinig gezien door de leefwijze in de boomtoppen van eiken. Dankzij de warmte kwamen de vlinders dit jaar naar beneden om te drinken.

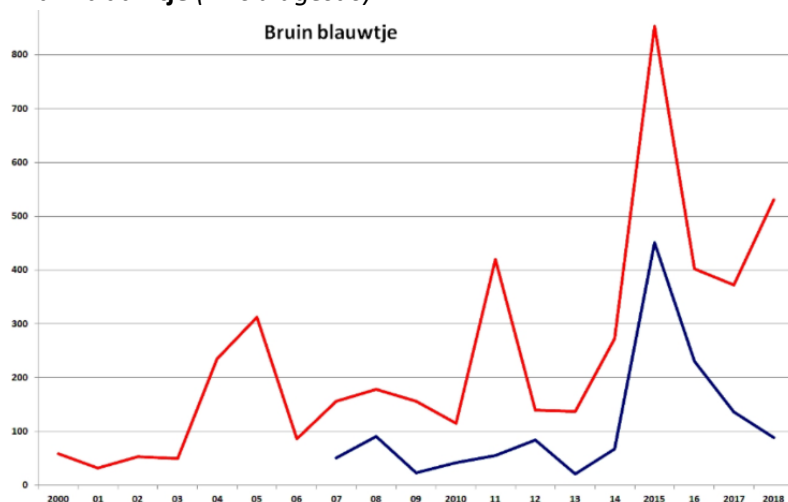
Boomblauwtje (*Celastrina argiolus*)

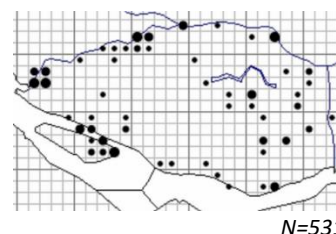
Het Boomblauwtje laat een sterke vooruitgang zien, met 331 exemplaren werd het hoogste aantal gehaald sinds de oprichting van onze werkgroep in 1990.

Dit is vooral te danken aan een grote 2^e generatie.

Bruin blauwtje (*Aricia agestis*)

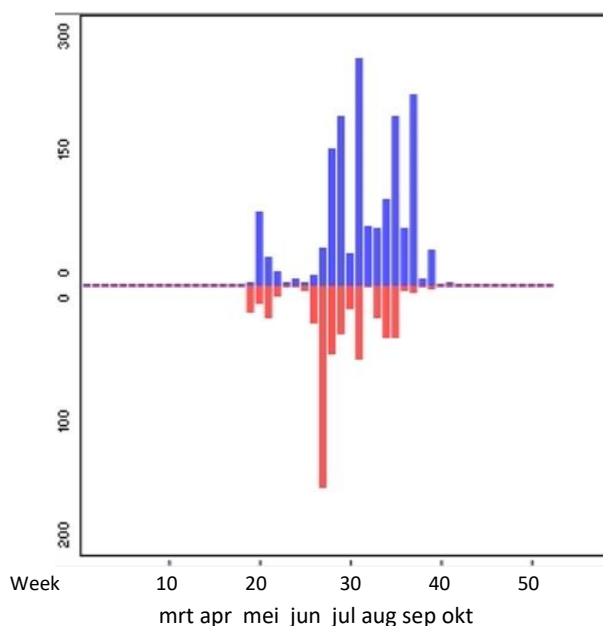
Rode Lijst: gevoelig

Het Bruin blauwtje had een goed jaar met 513 exemplaren en een verspreiding over de gehele

Hoeksche Waard. In de grafiek is met een blauwe lijn aangegeven hoe groot de populatie is op **Tiengemeten**. Het is opmerkelijk dat op Tiengemeten sprake is van een dalende lijn, terwijl de populatie in de rest van de Hoeksche Waard toeneemt.

Icarusblauwtje (*Polyommatus icarus*)

Het Icarusblauwtje had een goed jaar met 1691 exemplaren.

De grafiek toont de vliegtijd van **Icarusblauwtje** en **Bruin blauwtje**.

Bij het **Bruin blauwtje** is een 3^e generatie zichtbaar, bij het **Icarusblauwtje** overlappen de 2^e en 3^e generatie elkaar. Gemiddeld vliegt het **Bruin blauwtje** iets eerder dan het **Icarusblauwtje**.

Keizersmantel (*Argynnis paphia*)

In de Hoeksche Waard werden 3 exemplaren gezien: Oud-Beijerland, Westmaas en Zuidzijde werd bezocht door deze prachtige parelmoervlinder. Het is een bosvlinder die viooltjes nodig heeft voor de voortplanting, in warme zomers vertonen ze zwerfgedrag en dan kunnen ze ook op ons eiland terecht komen. De laatste waarnemingen in de Hoeksche Waard waren in 2014 (1 exemplaar) en 2013 (3 exemplaren).

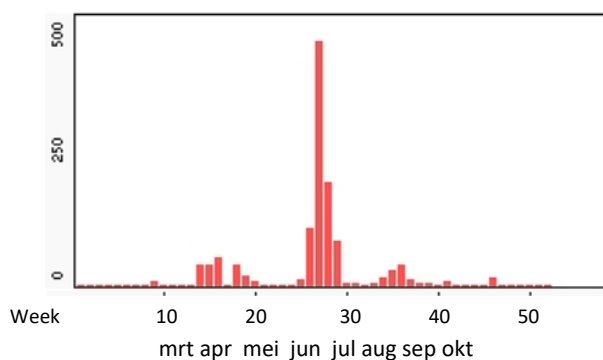
Atalanta (*Vanessa atalanta*)

De Atalanta had een matig jaar (760 exemplaren). Het is de vraag in hoeverre de extreme zomer daar een rol in heeft gespeeld.

Distelvlinder (*Vanessa cardui*)

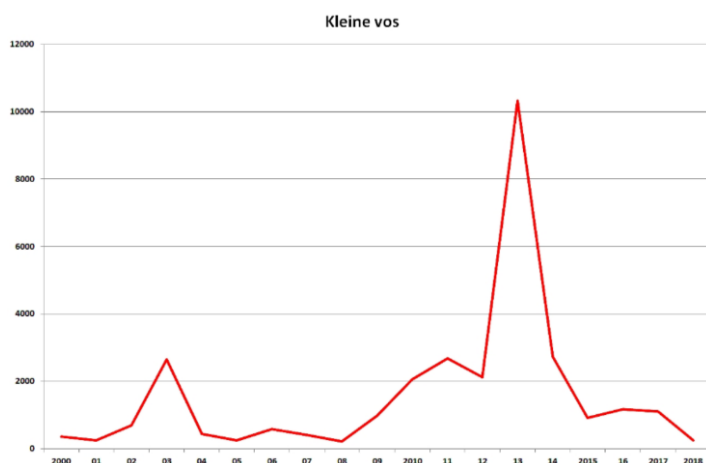
De Distelvlinder had een gemiddeld jaar met 369 exemplaren.

Dagpauwoog (*Aglais io*)

De Dagpauwoog had een goed jaar met 1212 exemplaren. De vliegtijd van de zomergeneratie begon vroeg en was kort, in normale jaren vliegen de grootste aantallen in augustus. In de warme zomer zochten de vlinders al snel na het ontpoppen een onderkomen voor de winter op.

Kleine vos (*Aglais urticae*)

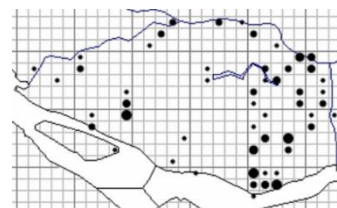
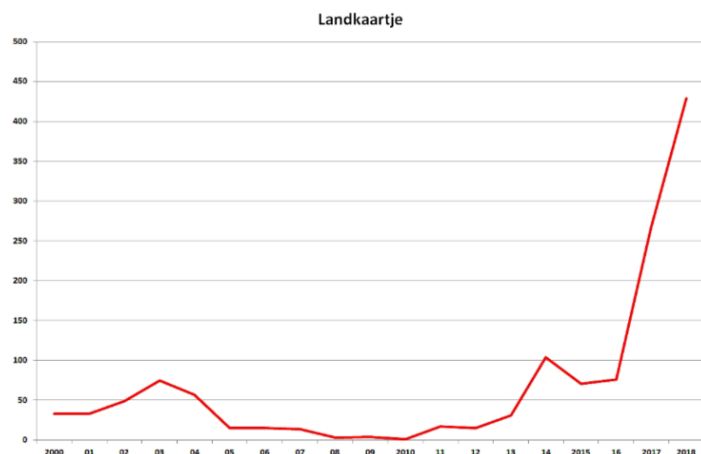

Een dramatisch slecht jaar, vergelijk dit met de top in 2013 met meer dan 10.000 exemplaren.

Gehakkelde aurelia (*Polygonia c-album*)

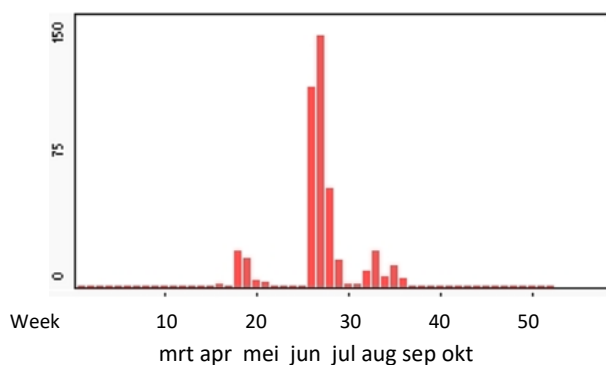
De Gehakkelde aurelia had een goed jaar met 206 exemplaren.

Landkaartje (*Araschnia levana*)

N=429

De stijgende lijn zet verder door, met 429 exemplaren is het een recordjaar. Het zwaartepunt van de verspreiding ligt in het oostelijk deel van de Hoeksche Waard.

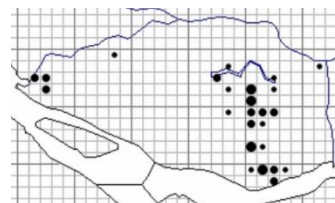
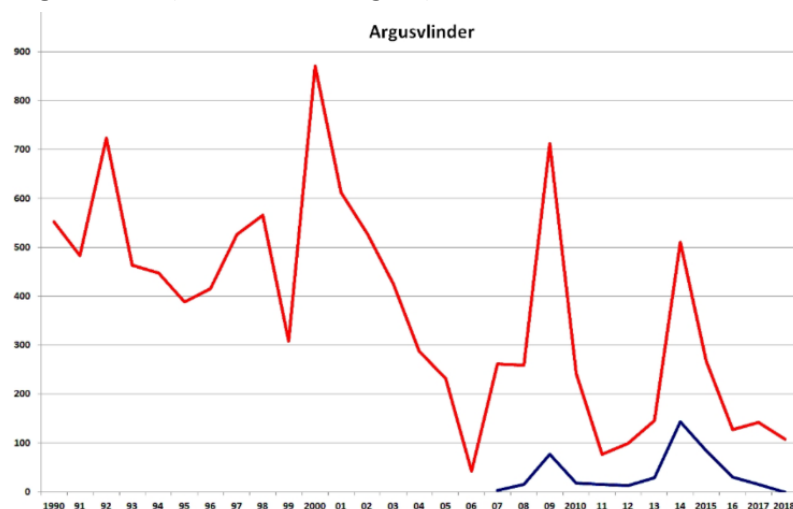

Het Landkaartje kende, naast een grote 2^e generatie, ook dit jaar weer een 3^e generatie.

Bont zandoogje (*Parage aegeria*)

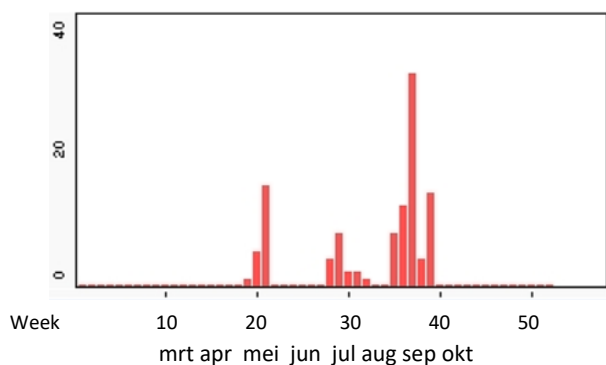
Het Bont zandoogje had een heel goed jaar met 844 exemplaren.

Argusvlinder (*Lasiommata megera*)

N=108

De Argusvlinder ging weer verder achteruit. De vlinder zit alleen nog in de nattere graslanden. Op **Tiengemeten** (blauwe lijn in de grafiek) werd dit jaar geen enkel exemplaar gezien.

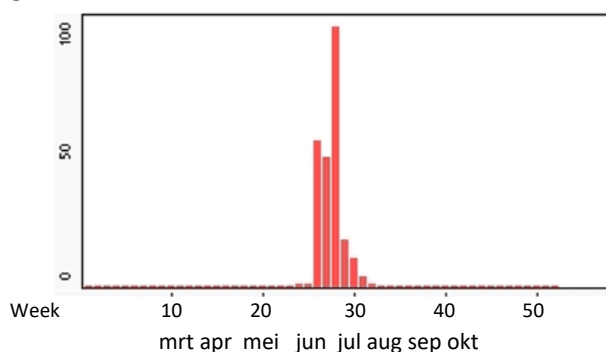
De Argusvlinder had een relatief sterke 3^e generatie.

Hooibeestje (*Coenonympha pamphilus*)

Na de flinke piek van vorig jaar is het Hooibeestje weer terug op het gemiddelde niveau van de afgelopen jaren. Er werden 1039 exemplaren gezien.

Oranje zandoogje (*Pyronia tithonus*)

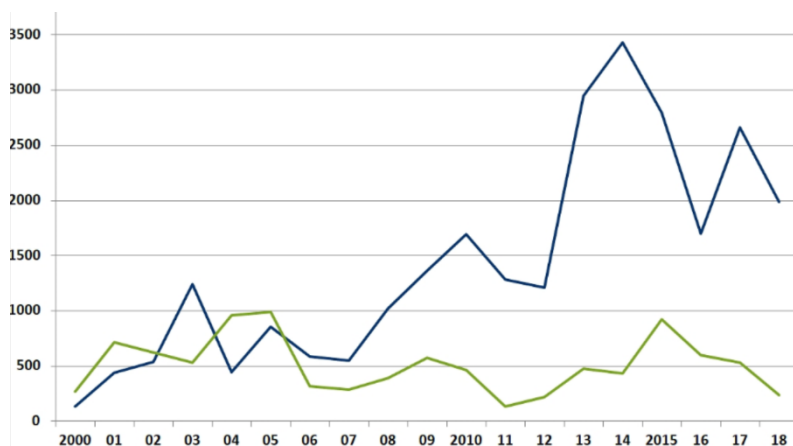
Het Oranje zandoogje leek zich de laatste jaren te herstellen van de flinke terugval in 2011/2012, maar van herstel is nu geen sprake meer. Met 238 exemplaren is het aantal van vorig jaar gehalveerd.

In het vliegtijdendiagram van het Oranje zandoogje is na de piek een snelle afname zichtbaar. Veroorzaakte de warmte/droogte een heel korte vliegtijd?

Bruin zandoogje (*Maniola jurtina*)

Weliswaar aanzienlijk minder dan vorig jaar (1985 exemplaren), maar de aantallen blijven hoog.

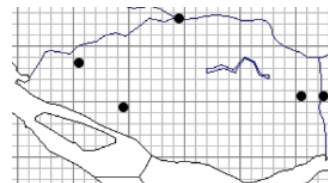
Bij zowel **Bruin zandoogje** als **Oranje zandoogje** is dit jaar sprake van een dalende lijn.

Opmerkelijk is dat de aantallen van de twee soorten zandoogjes steeds verder uit elkaar gaan lopen.

MACRONACHTVLINDERS

In totaal werden er 174 soorten macronachtvlinders waargenomen, daarmee was het een goed gemiddeld jaar.

De nachtvangsten van de werkgroep (op laken) waren verspreid over natuurterreinen in de Hoeksche Waard (zie kaartje). Daarnaast werd er door een aantal werkgroepleden regelmatig een lichtval in de tuin gezet.

Bijzondere waarnemingen

Nachtpauwoog (*Saturnia pavonia*)

1^e waarneming in de Hoeksche Waard

Deze prachtige vlinder wordt sporadisch gezien in Zeeland en in de duinen van Voorne. Dit jaar waren er maar liefst 2 waarnemingen in de Hoeksche Waard. In Oud-Beijerland werd een mannetje gezien (22/4, via Els van Veen) en de vondst van 4 rupsen in de Leenheerengorzenpolder (30/5, Arie den Tuinder) geeft aan dat daar een vrouwtje is geweest (ze werd helaas niet gezien). Het is nog afwachten of het rupsenstadium volgend jaar een vervolg krijgt, tijdens een zoektocht in het najaar naar eventuele cocons bleek dat de braamstruiken waar de rupsen in zaten vrijwel geheel waren weggemaaid.

Bruine sikkelluil (*Laspeyria flexula*)

1^e waarneming in de Hoeksche Waard

Deze zeldzame soort van de duinen en zandgronden kwam op het laken in een tuin in Strijen (15/6, MK).

Gevlekte winteruil (*Conistra rubiginea*)

1^e waarneming in de Hoeksche Waard

De Gevlekte winteruil werd gevonden tijdens een zoektocht naar de Kleine wintervlinder in het Trekdammbos (30/11, DvH). De soort komt vooral voor op de zandgronden.

Meidoornuil (*Allophyas oxyacanthae*)

De enige waarneming in de Hoeksche Waard was in 2012 in Westmaas (2/10, WK). Tijdens de werkgroepsexkursie in het Mijl- en Nieuwlandse Bos werd een rups gevonden, hiermee is aangetoond dat de vlinder nog steeds op ons eiland aanwezig is (5/5, TS).

rups Nachtpauwoog
(foto: Arie den Tuinder)

Gevlekte winteruil
(foto: DvH)

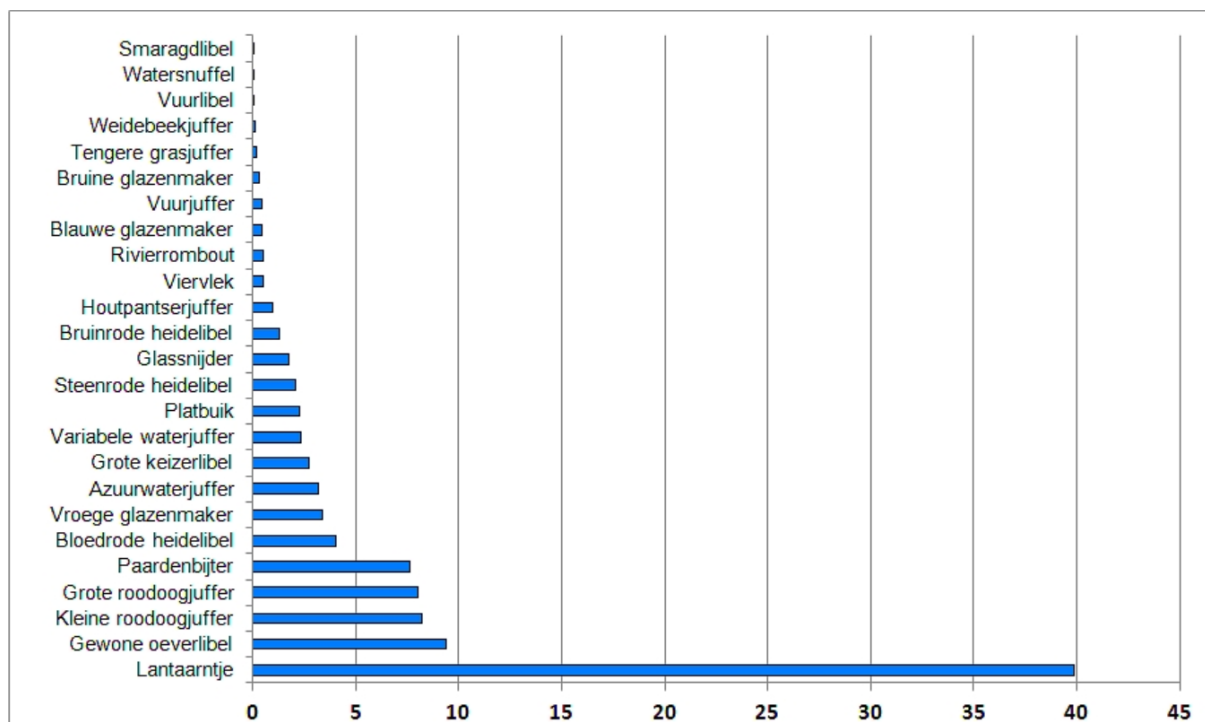
Bruine sikkelluil
(foto: MK)

rups Meidoornuil
(foto: TS)

LIBELLEN

Procentuele verdeling van het totaal aantal waargenomen libellen in 2018 (N = 8.958)

Er werden 25 soorten libellen gezien in de Hoeksche Waard.

Er waren bijna 9.000 waarnemingen van libellen, het grootste aandeel kwam voor rekening van het Lantaarntje (40%).

Bij de waarneming van een Bruine korenbout in het Oudeland van Strijen (15/6, waarneming.nl) bleek helaas geen foto te zijn gemaakt. Het zou de 1^e waarneming ooit zijn van deze libel in de Hoeksche Waard (de dichtstbijzijnde populatie zit in de Biesbosch) en dan is 100% zekerheid noodzakelijk. Vooralsnog is de melding met de status 'onzeker' in onze waarnemingendatabase opgenomen.

De libellenwereld in de Hoeksche Waard blijft in beweging. Ondanks de warme zomer dook de Zwervende heidelibel dit jaar niet op, de Vuurlibel werd wel gezien. De Tengere grasjuffer en de Weidebeekjuffer waren voor het derde achtereenvolgende jaar aanwezig, misschien kunnen we ze voorzichtig gaan beschouwen als definitieve nieuwkomers. Tenslotte was er een sensationele waarneming van de Smaragdlibbel, hoewel het landelijk een algemene soort is werd deze libel slechts eenmaal eerder in de Hoeksche Waard gezien (1995, HB).

Statistische gegevens en fenologie

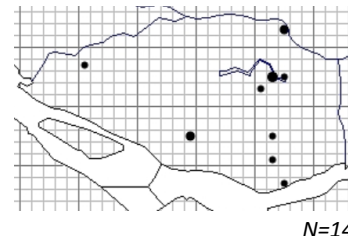
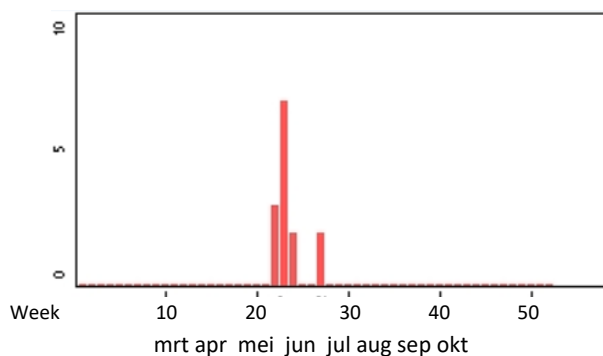
Soort	Aantal exemplaren 2018	Aantal exemplaren 2017	Aantal exemplaren 2016	Aantal exemplaren 2015	vindplaatsen 2018	km-tokken 2018	uur-tokken 2018	eerste waarn. 2018	waarnemer(s)	laatste waarn. 2018	waarnemer(s)	vroegste waarn. ooit HW
Soort												
Wildebeekjuifer	14	8	2		10	9	6	31-mei	MZ	7-jul	w/w	27-mei-2017
Houtpantserjuifer	90	125	400	187	41	14	7	16-jun	w/w	13-okt	MK	4-jun-2003
Blauwe breedscheenjuifer			1									7-jul-2016
Lantaarnje	3569	2054	2288	2566	250	68	17	25-apr	RvdB	16-sep	RvdB	6-apr-2005
Tengere grasijsjuifer	19	2	25		8	8	5	20-mei	MZ-RvdB	31-jul	GH	22-apr-2007
Vuurjuifer	40	44	58	51	21	6	5	18-apr	MBi	13.6	RvdB	9-4-2007/2014/201
Watersnuffel	2	6	40	8	2	2	2	11-jul	MZ	5-aug	HBi	16-mei-2017
Azuurwaterjuifer	287	95	152	131	31	15	10	9-mei	MBi	12-jul	HB	28-apr-2007
Variabele waterjuifer	210	646	184	490	44	28	13	14-apr	w/K	26-jun	w/w	14-apr-2018
Grote roodoogjuifer	718	185	171	79	54	28	10	4-mei	AdT	22-aug	RvdB	21-apr-2012
Kleine roodoogjuifer	737	271	493	406	44	24	10	25-mei	KvdB	13-okt	RvdB	25-mei-2018
Blauwe glazenmaker	42	24	32	27	34	20	9	25-jun	w/w	14-okt	MK	1-jun-2006
Bruine glazenmaker	28	22	15	24	18	10	4	28-jun	RvdB	17-sep	MK	15-jun-2005
Vroege glazenmaker	304	172	105	111	113	53	15	9-mei	w/w	1-aug	GH	25-apr-2011
Paardenbijter	686	360	447	321	105	48	16	18-jun	TvB	14-okt	MK	8-jun-2002
Grote keizerlibel	244	85	52	71	130	57	16	12-mei	GH	1-sep	KvdB	7-mei-2009
Glassnijder	157	81	82	89	44	23	11	25-apr	AdT	6-jun	KvdB	17-apr-2011
Smaragdlibel	1				1	1	1	20-mei	BjB	20-mei	BjB	20-mei-2018
Platbuik	206	59	84	125	102	47	14	2-mei	KvdB	4-aug	TvB	22-apr-2007
Viervlek	49	11	32	19	16	9	5	2-mei	KvdB	15-jun	HB	18-apr-2010
Gewone oeverlibel	843	542	533	410	206	66	15	10-mei	HB	15-sep	KvdB	23-apr-2007
Vuurlibel	4	4			4	2	1	16-jun	w/K/MZ	28-jun	RvdB/KvdB	4-jun-2007
Zwervende heidelibel		74										25-mei-2017
Bloedrode heidelibel	362	289	283	200	82	40	14	6-jun	KvdB	28-okt	RvdB	3-jun-2005
Bruinrode heidelibel	115	470	254	105	48	26	10	20-jun	RvdB	15-nov	MZ	18-jun-2017
Steenrode heidelibel	186	51	34	158	51	27	12	24-jun	MZ	19-sep	HB/RvdB	10-jun-2007
Pivierrombout	45	44	27	12	23	5	4	6-jun	EL	25-aug	RvdB	4-jun-2007
Aantal soorten	25	25	24	21								
Totaal	8958	5724	5794	5590								

De volgorde en (wetenschappelijke) naamgeving in de soortbespreking komt tot stand via het inventarisatie-programma ORDE 4.0².

² Programma ORDE, versie 4.0, 1999, auteurs Jeroen Fokker & Oscar Vorst, uitgave van de Nederlandse Entomologische Vereniging

Soortbespreking

Weidebeekjuffer (*Calopteryx splendens*)

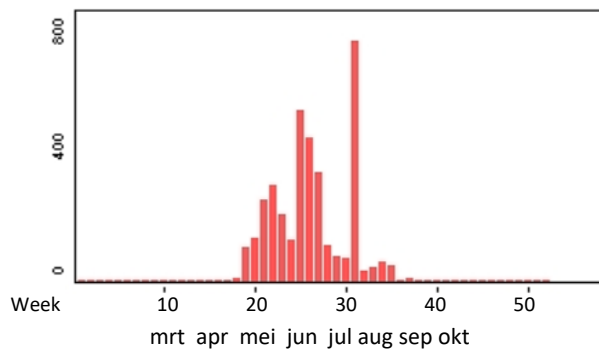
N=14

De Weidebeekjuffer lijkt zich op ons eiland steeds meer thuis te gaan voelen, met name in het oostelijke deel. Dit jaar waren er 14 waarnemingen. Waarschijnlijk betreft het nog steeds zwervers want vorig jaar werden er uitsluitend mannetjes gezien. Dit jaar waren echter beide seksen aanwezig (3 vrouwtjes), misschien zijn er wel eitjes afgezet?

Houtpantserjuffer (*Lestes viridis*)

Hoewel de Houtpantserjuffer overal kan worden gezien bleef het aantal waarnemingen dit jaar beperkt tot 90 exemplaren.

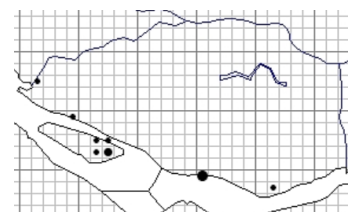
Lantaarntje (*Ischnura elegans*)

Er werden 3.569 exemplaren gezien. De larven overwinteren één keer, maar in andere landen wordt de levenscyclus soms ook binnen een lente en een zomer afgerond. Het fenogram suggereert dat dat mogelijk dit jaar ook hier het geval was.

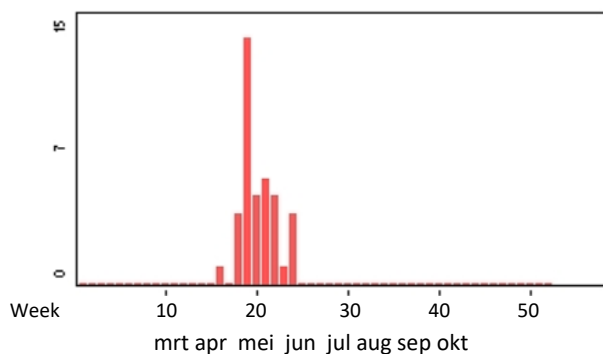
Tengere grasjuffer (*Ischnura pumilio*)

De verspreiding bleef beperkt tot de zuidrand en Tiengemeten. Er werden 19 exemplaren waargenomen.

N=19

Vuurjuffer (*Pyrrhosoma nymphula*)

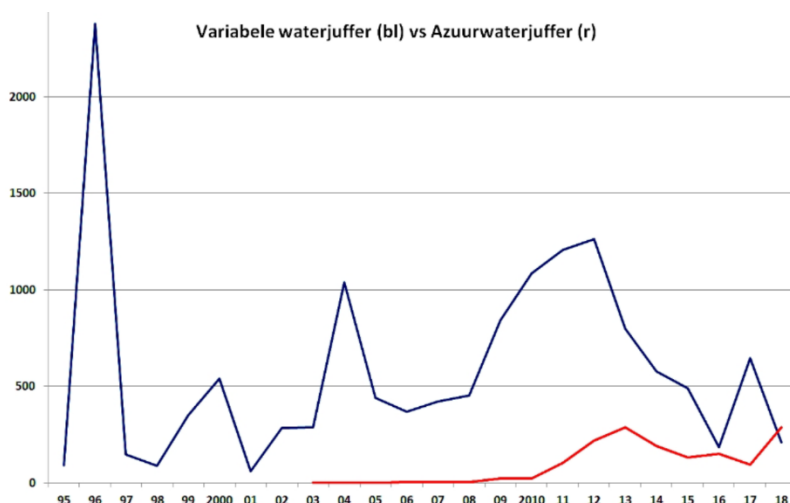
In het fenogram is zichtbaar dat het uitsluipen laat op gang kwam. Er werden 40 exemplaren waargenomen.

Watersnuffel (*Enallagma cyathigerum*)

Met slechts 2 exemplaren werd de juffer minimaal waargenomen.

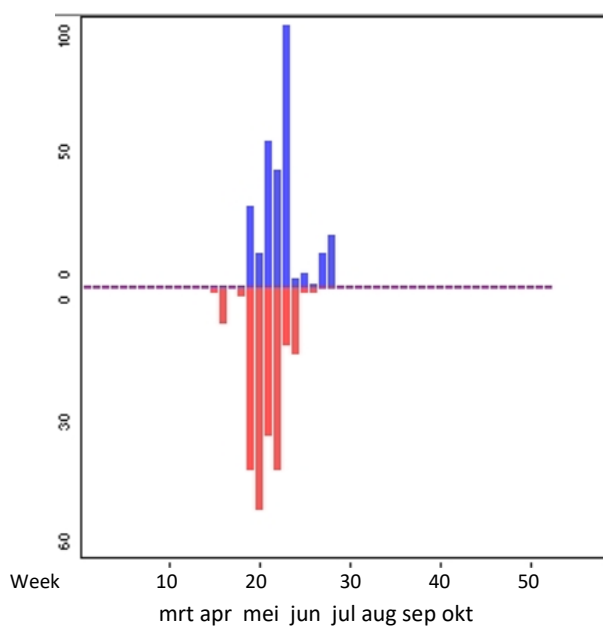
Azuurwaterjuffer (*Coenagrion puella*)

Variable waterjuffer (*Coenagrion pulchellum*)

Bij de Azuurjuffer zien we een flinke vooruitgang naar 287 exemplaren, de Variabele waterjuffer valt terug naar 210 exemplaren.

Voor het eerst sinds de start van onze libellenwaarnemingen (in 1995) werden er meer Azuurwaterjuffers gezien dan Variabele waterjuffers.

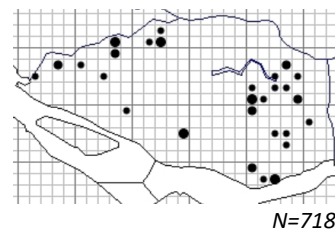

WK zag al op 14 april een **Variabele waterjuffer**, het is de vroegste waarneming in de Hoeksche Waard (sinds de start van onze libellen waarnemingen in 1995).

De vliegtijd van de **Variabele waterjuffer** was in juli al voorbij, de **Azuurjuffer** vloog door tot half juli.

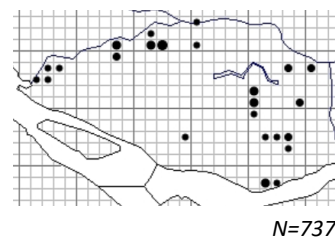
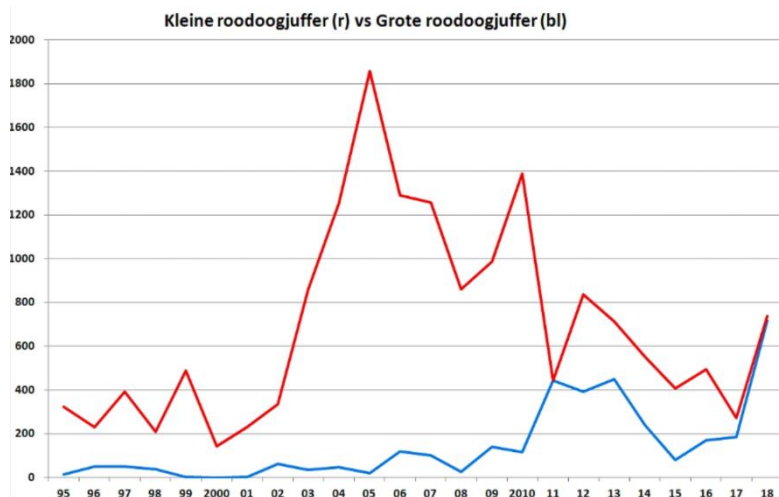
Grote roodoogjuffer (*Erythromma najas*)

De **Grote roodoogjuffer** werd op meer plekken gezien dan in de voorgaande jaren. Met 718 exemplaren is sprake van een sterke vooruitgang.

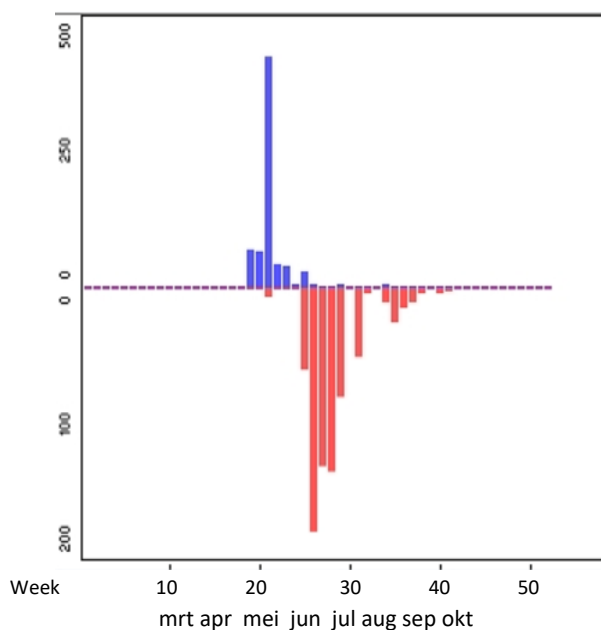
N=718

Kleine roodoogjuffer (*Erythromma viridulum*)

N=737

Na enkele mindere jaren laat de **Kleine roodoogjuffer** weer een opgaande lijn zien.

Dit jaar is er vrijwel geen overlapping in de vliegtijden van de **Grote roodoogjuffer** en de **Kleine roodoogjuffer**.

KvdB zag al een **Kleine roodoogjuffer** op 25 mei, het is de vroegste waarneming in de Hoeksche Waard (sinds de start van onze libellen waarnemingen in 1995).

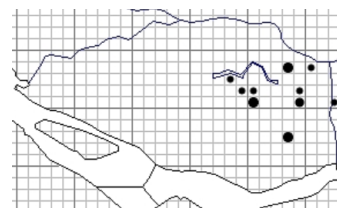
De **Kleine roodoogjuffer** kende een vroege piek (eind juni).

Blauwe glazenmaker (*Aeshna cyanea*)

De Blauwe glazenmaker wordt nooit in grote aantallen gezien, met 42 exemplaren is het een gemiddeld jaar.

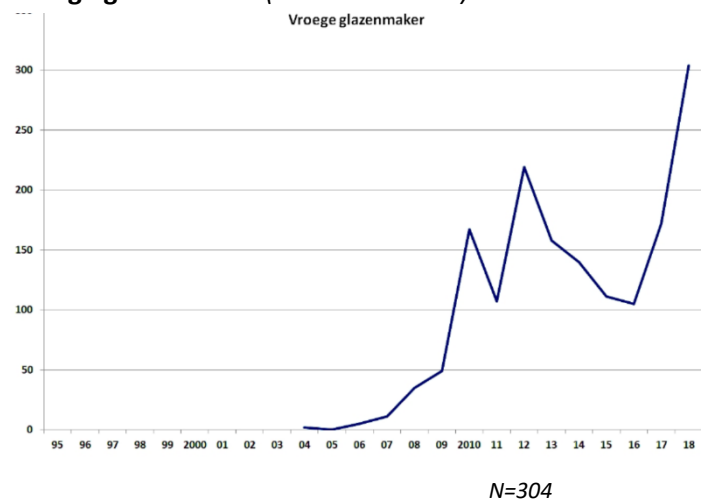
Bruine glazenmaker (*Aeshna grandis*)

Met 28 exemplaren zet de stijgende lijn door, de verspreiding blijft beperkt tot het oostelijk deel van ons eiland.

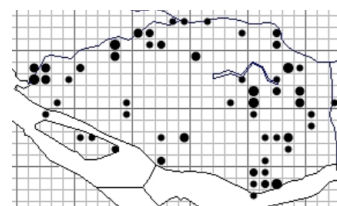

N=28

Vroege glazenmaker (*Aeshna isocetes*)

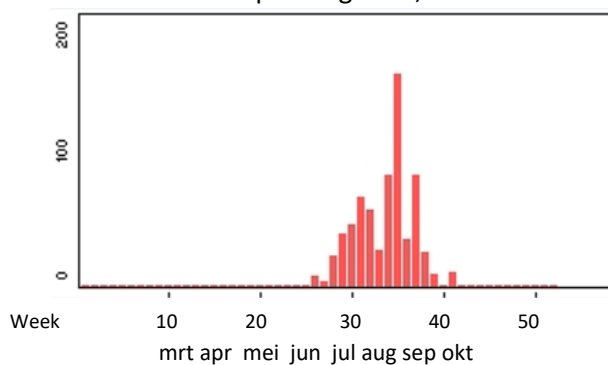

De Vroege glazenmaker laat een sterke vooruitgang zien (overeenkomstig het landelijke beeld) en heeft zich nu over de gehele Hoeksche Waard verspreid.

Paardenbijter (*Aeshna mixta*)

Er werden 686 exemplaren gezien, daarmee is het een goed jaar.

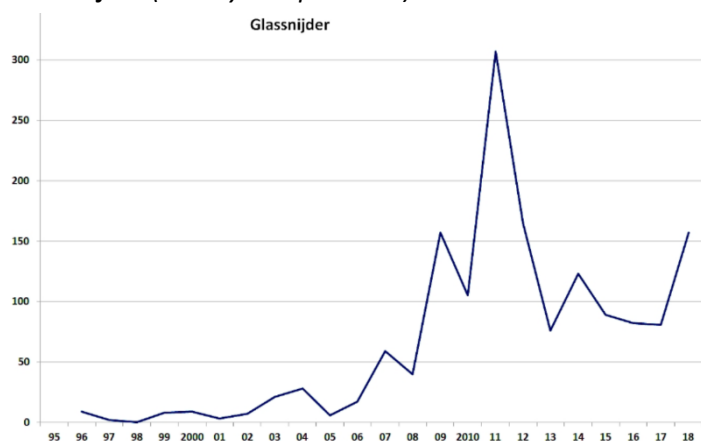

Van een evenwichtige verdeling over de vliegtijd was bij de Paardenbijter geen sprake, het grootste deel was al uitgesloten voor de piek.

Grote keizerlibel (*Anax imperator*)

Een flinke vooruitgang, er werden 244 exemplaren gezien.

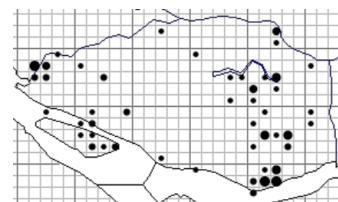
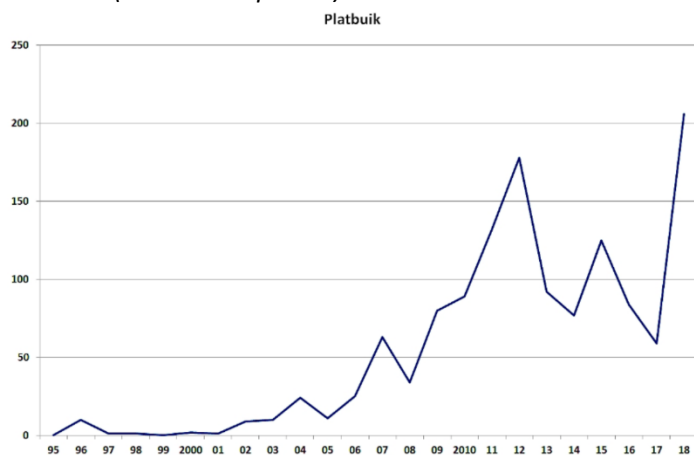
Glassnijder (*Brachytron pratense*)

Na een aantal mindere jaren is er weer sprake van een stijgende lijn, er werden 157 exemplaren waargenomen.

Smaragdlibel (*Cordulia aenea*)

De 2^e waarneming van de Smaragdlibel in de Hoeksche Waard. Er werd 1 exemplaar gezien, rustend op een boom langs de Kreek in Nieuw-Beijerland (28/5, BJB). Mogelijk een zwerver uit de Biesbosch, daar bevindt zich de dichtstbijzijnde populatie.

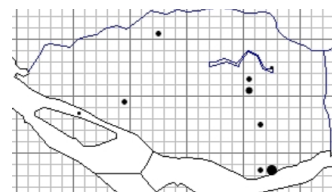
Platbuik (*Libellula depressa*)

N=206

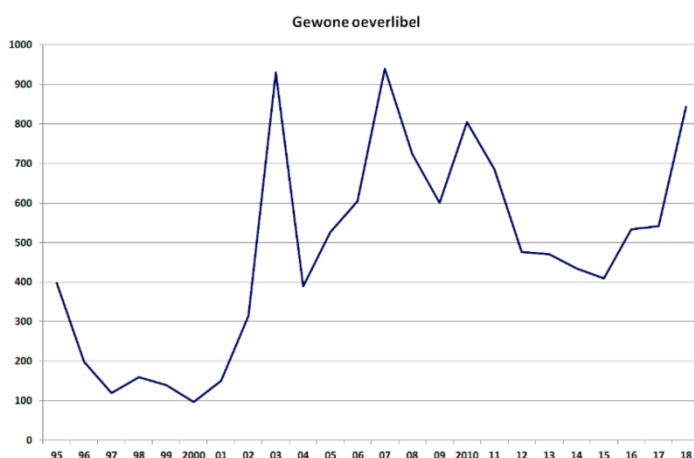
Met 206 exemplaren bereikte de Platbuik het hoogste aantal sinds de start van onze libellenwaarnemingen in 1995.

Viervlek (*Libellula quadrimaculata*)

Er werden 49 exemplaren gezien, waarbij de nadruk lag op de Esscheplaat.

N=49

Gewone oeverlibel (*Orthetrum cancellatum*)

Met 843 exemplaren is er sprake van een flinke stijging. Tiengemeten had hier een flink aandeel in.

Vuurlibel (*Crocothemis erythraea*)

De Vuurlibel blijft een zeldzame verschijning in de Hoeksche Waard. Dit jaar werden er 4 exemplaren waargenomen.

Bloedrode heidelibel (*Sympetrum sanguineum*)

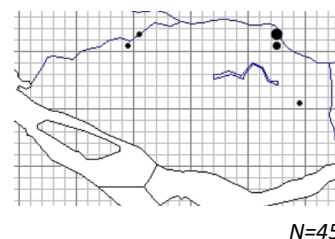
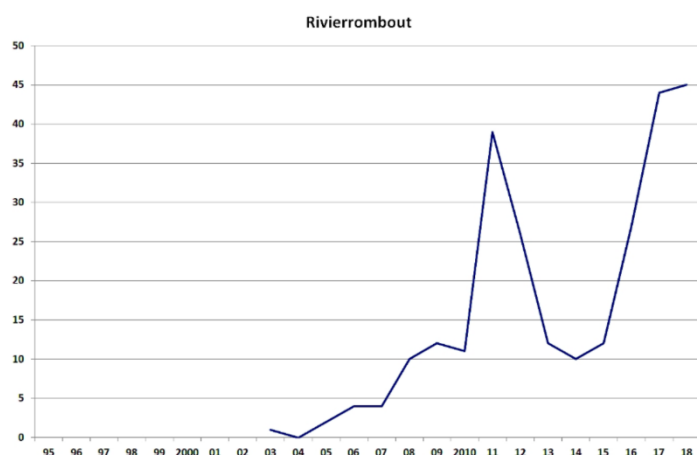
Er werden 362 exemplaren gezien. Heidelibellen vliegen tot in de herfst, de laatste waarneming was op 28/10 (RvdB).

Bruinrode heidelibel (*Sympetrum striolatum*)

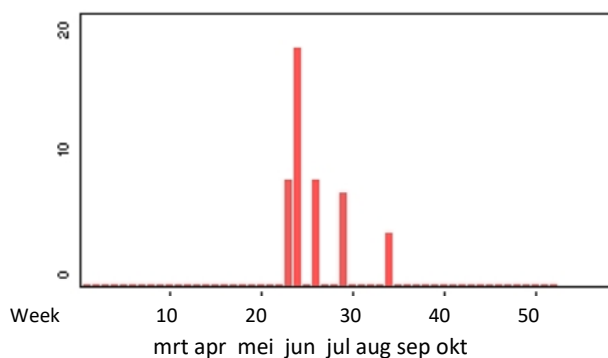
Er werden 115 exemplaren gezien, de laatste waarneming was op 15/11 (MZ). Herkenning van heidelibellen blijft een lastig punt, ook als er een goede foto aanwezig is. De Bruinrode heidelibel blijkt namelijk soms een 'valse snor' te hebben (ook bij het laatst waargenomen exemplaar was dit het geval) en dan is het onderscheid met de Steenrode heidelibel eigenlijk alleen door een validator met zekerheid te maken.

Steenrode heidelibel (*Sympetrum vulgatum*)

Er werden 186 exemplaren gezien. De laatste waarneming was op 19/9 (RvdB, HB) en dat is voor deze libel tamelijk vroeg.

Rivierrombout (*Gomphus flavipes*)

Het aantal blijft stabiel met 45 exemplaren. Alle waarnemingen waren langs de Oude Maas en het Spui. En er werd 1 exemplaar gezien in een natuurterreintje aan de Langedam in 's-Gravendeel (14/6, KvdB). Een leuke waarneming want hoewel bekend is dat de imago's wegvliegen van het water worden ze zelden gezien als ze zich niet meer bij de rivier bevinden.

De Rivierrombout was gedurende de gehele vliegtijd aanwezig in de Hoeksche Waard.

TERREINEN met HWL-beheer

Het Hoekschewaards Landschap beheert een flink aantal terreinen (totaal ca. 200 ha). De grotere terreinen bezoeken we jaarlijks om de ontwikkelingen bij vlinders en libellen te kunnen volgen.

Voor alle terreinen geldt: soorten waarbij geen aantal wordt vermeld zijn wel in eerdere jaren waargenomen, maar niet in 2018/2016.

De Staart

Oud-Beijerland, De Staart (RD: 089-427)

Dagvlinders	2018	2017	2016	Libellen	2018	2017	2016
Zwartspriddikkopje	2	48	26	Weidebeekjuffer		2	
Koninginnenpage				Houtpantserjuffer		1	
Oranjetipje	1			Lantaarntje	1		
Groot koolwitje	11	1	2	Watersnuffel			
Klein koolwitje	216	41	63	Azuurwaterjuffer			
Klein geaderd witje	75	5	20	Variabele waterjuffer			
Oranje luzernevlinder				Blauwe glazenmaker			
Citroenvlinder	4			Bruine glazenmaker			1
Kleine vuurvlinder	3	2	1	Vroege glazenmaker	1	1	6
Boomblauwtje	3	1	1	Paardenbijter			1
Bruin blauwtje	8	25		Grote keizerlibel	10	13	2
Icarusblauwtje	8	80	11	Glassnijder	2		
Atalanta	16	162	41	Platbuik			
Distelvlinder	8	15	14	Viervlek			
Dagpauwoog	31	27	26	Gewone oeverlibel	4	8	7
Kleine vos	5	28	57	Zwervende heidelibel		1	
Gehakelde aurelia	5	5	1	Bloedrode heidelibel		1	
Landkaartje	3			Bruinrode heidelibel		2	
Bont zandoogje	27	14	1	Steenrode heidelibel		1	
Argusvlinder				Rivierrombout		3	1
Hooibeestje	3	7	3				
Oranje zandoogje	1	8	15	Totaal soorten	5	10	6
Bruin zandoogje	103	255	259				
Totaal soorten	20	17	16				

Met 20 soorten dagvlinders is er een toenemende diversiteit ten opzichte van voorgaande jaren.

Oudendijk - Hoekse weg

Oudendijk, Hoekse weg HWL (RD: 093-420)

Dagvlinders				Libellen			
	2018	2017	2016		2018	2017	2016
Zwartsprietdikkopje		9	5	Lantaarntje			1
Oranjetipje				Variabele waterjuffer			1
Groot koolwitje		1	2	Vroege glazenmaker	1		
Klein koolwitje	11	7	12	Paardenbijter	2		7
Klein geaderd witje	4	1	6	Platbuik	1		
Kleine vuurvinder		1		Gewone oeverlibel	1		
Boomblauwtje				Bloedrode heidelibel	8	15	3
Bruin blauwtje	9	2	1	Bruinrode heidelibel	2		
Icarusblauwtje	23	6					
Atalanta			1	Totaal soorten	6	1	4
Distelvlinder	1						
Dagpauwoog			1				
Kleine vos		2					
Gehakkelde aurelia							
Bont zandoogje		3	8				
Argusvlinder		1					
Hooibeestje	10	15	12				
Oranje zandoogje		1					
Bruin zandoogje	18	7	3				
Totaal soorten	7	13	10				

Met 7 soorten dagvlinders neemt de diversiteit af ten opzichte van voorgaande jaren. Bij onze bezoeken leek het maaibeheer dit jaar minder op vlinders gericht te zijn.

Idylle

Idylle - de Vlinderstichting, Strijen (RD: 089-427)

Dagvlinders				Libellen			
	2018	2017	2016		2018	2017	2016
Zwartsprietdikkopje		3	1	Lantaarntje			3
Groot koolwitje			25	Variabele waterjuffer		3	
Klein koolwitje	7	5	5	Gewone oeverlibel	2		1
Klein geaderd witje		4	1	Bloedrode heidelibel	1	1	
Oranje luzernevlinder		4		Steenrode heidelibel	1		
Kleine vuurvinder	6	1					
Bruin blauwtje	8	3	3	Totaal soorten	3	2	2
Icarusblauwtje	22	51	24				
Distelvlinder		5	13				
Kleine vos	1	7	3				
Bont zandoogje		1					
Argusvlinder							
Hooibeestje	11	6	11				
Oranje zandoogje		2					
Bruin zandoogje	32	8	3				
Totaal soorten	7	13	10				

Met 7 soorten dagvlinders is er een afnemende diversiteit ten opzichte van voorgaande jaren. Bij onze bezoeken was het terrein wat ruig maar wel bloemrijk.

Kleine terreinen

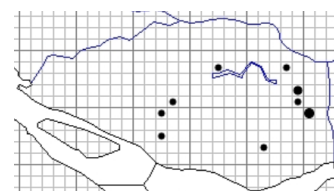
Er werden diverse kleine locaties bezocht, hieronder worden de waargenomen aantallen cumulatief weergegeven.

Argusvlinder (beheer HWL)							
Locaties (gecumuleerd): 4, 5, 5A, 7A, 8, km's: 99-420/421, 100-419							
Dagvlinders				Libellen			
	2018	2017	2016		2018	2017	2016
Zwartspruitdikkopje	4		26	Houtpantserjuffer			2
Boswitje			1	Lantaarntje	132	57	118
Oranjetipje		1		Watersnuffel			2
Groot koolwitje	16	2	4	Azuurwaterjuffer	12	10	
Klein koolwitje	58	11	36	Variabele waterjuffer	22	27	50
Klein geaderd witje	29	8	17	Grote roodoogjuffer	17	1	
Oranje luzernevlinder	1	1		Kleine roodoogjuffer	10		33
Citroenvlinder		1		Blauwe glazenmaker			2
Kleine vuurvlinder		5	2	Bruine glazenmaker	4	5	4
Boomblauwtje		3		Vroege glazenmaker	46	25	14
Bruin blauwtje	6	1	3	Paardenbijter	1	3	3
Icarusblauwtje	213	114	135	Grote keizerlibel	6	4	2
Atalanta	7	8	10	Glassnijder	6	4	2
Distelvlinder	5	17	11	Platbuik	2		1
Dagpauwoog	18	8	21	Gewone oeverlibel	38	53	5
Kleine vos	3	19	57	Bloedrode heidelibel	38	2	5
Gehakelde aurelia	2	2		Bruinrode heidelibel		4	
Landkaartje	7	6		Steenrode heidelibel	6	1	3
Bont zandoogje	11	13	7	Rivierrombout	1		
Argusvlinder							
Hooibeestje	74	63	17	Totaal soorten	15	13	15
Oranje zandoogje			8				
Bruin zandoogje	38	23	56				
Totaal soorten	16	19	16				
Sint-Jansvlinder	301	258	294				

Sint-Jansvlinder: de vermelde aantallen betreffen het totaal aantal exemplaren in de gehele Hoeksche Waard

Sint-Jansvlinder (*Zygaena filipendulae*)

De grootste populatie zit nog steeds op het oostelijk deel van het eiland, in de Argusvlinder-terreintjes met HWL-beheer van gefaseerd maaien/afvoeren. Toch lijkt de vlinder zich langzamerhand verder te verspreiden.

N=301

Colofon

Vereniging Hoekschewaards Landschap Werkgroep Vlinders en Libellen

Jaarverslag 2018

Coördinator werkgroep: Marion Zondervan

Beheerder waarnemingendatabase: Henk Bunjes

tekst:

Marion Zondervan

overzichten, kaartjes en grafieken:

Henk Bunjes

Omslagfoto's:

Koninginnenpages (*foto Kees van den Berg*)

Smaragdlibel (*foto Bart-Jan Baaijens*)

Natuurbezoekerscentrum: Klein Profijt

Open: di-vr 10-17 uur, za/zo 12-17 uur

Zalmpad 11

3260 AB Oud-Beijerland

tel.: 0186-621888

e-mail: kantoor@hw1.nl

internet: www.hw1.nl

Nationaal Landschap Centrum (NLC)

Open: di/vr 14-17 uur, zo 13-17 uur

Veerweg 1c

3281 LX Numansdorp

tel.: 0186-653512

e-mail: nlc@hw1.nl

internet: www.hw1.nl